

मृदाटः पेषयन्मृदुखलं धान्यकण्डुकम् । “उदङ्गभाष
पूर्णं एतेनानुगच्छ यत् । एतानि मृद्विषां नेहे
प्रस्थाप्य पुनोत्तम ! । उपस्कारकरी नारी न सोदति
कदाचन । एतदुदङ्गव्रतं नाम सर्वसौख्यप्रदायकम् ।
गोपदक्षिरालवतं भविष्योक्तम् “पाचं भाष्टपदे माभि शुक्ल
पक्षे दिनोदये । तृतीयायां चतुर्थ्यां च त्रयया परिवत्-
सरम् । उपवासेन मृद्वोवात् व्रतं नाम्ना तु गोपदम् ।
स्नात्वा नरोऽथ नारी वा पुष्पधूपविशेषैः । दद्यात्
हतमिन्ध्रेण पिष्टकैर्वनमाचवा । अथ्यज्जवेद्वयं शृङ्गे
सपुष्पे चैव भारत ! । दद्याद्वाक्त्रिकं मङ्गला वाचः पूर्वा-
धराह्वयोः । अनन्निपकं भुञ्जीयात् तैलक्षारविवर्जितम् ।
गोपावनवनीव्रतं मङ्गलम् । “तथा ससुङ्गामिन्ध्रां नवम्यां
स्नानमाचरेत् । शुचौ तत्पुत्रिणे तोरे शिकताभिर-
कटुते । वसुदेवव्रतं विष्णु गोपीगणनिवेष्टितम् । व-
नमाचामितोरखं वन्यपुष्पैरकटुतम् । बहिर्नर्हता-
शीघ्रं पीतकौषेयवाससम् । समानवेनैरतुलैः क्षौद्रज्जिहि-
तरेतरम् । इतं गोपकुमारैश्च नीलाङ्गुलितमूर्धनम् ।
ध्यात्वा देवं परं विष्णुं सर्वबीजेन्दुरेश्वरम् । वन्यपुष्पैश्च
नम्याद्यैः शुचिभिश्च यथाविधि” ।
मोनयादिसप्तमीव्रतं भविष्यम् । “यः क्षिपेद्भोगवाह्यारः द्वा-
दश सप्तमीः कृतात् । राजेन्द्र ! वायवाहारः शीर्षप-
चांशोऽपि वा । क्षीराशी वैक्रमको वा भिजाहारोऽथ
वा पुनः । जलहारोऽथ वा भूत्वा पूजयित्वा दिवाकरम् ।
पुष्पापहारैर्निविष्टैः पद्मशोभनस्त्रिकोत्पलैः । नानाप्रकारे-
णैस्त्रैस्तु भूपैर्गुण्युनचन्दनैः । शर्करापायसाद्यैश्च विचि-
त्रैश्च विभूषणैः । अर्चयित्वा नरन्ध्रे ! हिरण्यान्ना-
दिभिर्नरः । बभोक्तफलमात्राति कटुभिर्भूरिदण्डैः ।
तदन्नं प्राप्यते मीर ! सप्तम्यां केवलं रवेः” ।
गौरीचतुर्थीव्रतं पञ्चगुणं । “समाचतुर्थ्यां माघे तु शुक्लायां
योगिनीगणैः । मागम्भयित्वा कृदा च भूयः आङ्गात्
स्वकैर्गुणैः । तस्मात् सा तत्र सपूज्या नरेः स्त्रीभि-
र्विशेषतः । कुन्दपुष्पैः मयलेन सख्यगन्धर्वा समा-
हितैः । कुङ्कुमावक्रकाभ्याश्च रक्तछत्रैः सज्जितैः ।
पञ्चैः पुष्पैश्चाधूपैर्दोषैर्विभिरव च । शुद्धार्द्राभ्यां
यनसलवलीभ्याश्च पाचकैः । पूज्या स्त्रियश्च विधवा-
क्षया विमात्राश्च धनानः । श्रीमान्यहङ्गवः पद्मात् मोक्तव्यं
वस्तुभिः सज्जति ।
गौरीव्रतं काशीनरोक्तम् । “गौरीनरनरो वन्द्ये स्त्रीणां

सौभाग्यवर्धनम् । चैवशुक्लतीयायां गौरीव्रतं समा-
चरेत् । जपोऽथ तु मयलेन विधानमिदमाचरेत्” ।
गोवत्सहादशीव्रतं भविष्योक्तरे “संप्राप्ते कार्तिके माघि
शुक्लपक्षे नरोत्तम ! । द्वादश्यां जतसङ्कल्पः स्नात्वा शुद्धे
जलागये । नरो वा यदि वा नारी नक्तं सङ्कल्प्य
चेतसि । ततो मध्याह्नवसये कृत्वा देवाचरादिकम् ।
प्रतीक्षेतागमं मङ्गला गवां गोध्यानतत्परः । सवत्सरी
तुल्यवर्णांश्च गीचिनीं गां पयस्विनीम् । चन्दादिभि-
राश्विष्य पुष्पमाचामिरचयेत्” ।
गोविन्दद्वादशीव्रतं विष्णुरहस्ये
“द्वादश्यां भोजयेद्दिवा तु तस्यो दद्याच्च दक्षिणाम ।
प्रतिमासं तिथौ तस्माद्गोभ्या दद्याद्वाक्त्रिकम् । गवां
क्षीरेण संवृत्तं दद्याद्वाऽथ हतन वा । कृत्वा तत्रैव
सप्तमीवादनारचयन् व्रतौ । संवत्सरसुषोम्ये गोविन्द-
द्वादशीं नरः । पुनर्गौभ्यो यथा यत्नया भूयो दद्या-
द्वाक्त्रिकम् । गोविन्दद्वादशी यां तु जपोऽथ विधिवत्परः ।
प्राप्नोति विधिवत्त्वा गोवत्सङ्कल्पं यत् फलम्” ।
चण्डिकाव्रतं भविष्योक्तरेक्तम् “चण्डिका चतुर्दश्यां पञ्च-
योद्धयोरपि । योऽन्धमेकं न भुञ्जीत चण्डिकाराधने
रतः । स वाति परमं स्थानं यत्र सा चण्डिका स्थिता” ।
चतुर्दश्यां जगन्मन्त्रं कारिकापुं । “कार्तिके शुक्लमृतायां
हरं स्नाप्य हतादिभिः” । शुक्लमृतायां शुक्लं चतु-
र्दश्याम् “समालय न्यसेद्भूयः सौवर्णं वा प्रमञ्चकम् ।
सुरभिभित्ततः पुष्पैरभ्यर्च्य गुग्गुलुं दहेत् । नैवेद्यं च पु-
नर्दत्त्वा बहिं वाह्ये विनिःक्षिपेत् । वितानं दोषमादये
वस्तुयुग्मं ध्वजास्तथा । धूपोत्पलपञ्च वष्टाञ्च दत्त्वा देवाय
शम्भवे । प्रदक्षिणं ततः कृत्वा हण्डवज्जैरवस्य हि ।
ततस्तस्त्रोपविष्टाञ्च जागरं परिकल्पयेत्” ।
चतुर्दशीव्रतं भविष्योक्तरे “चतुर्दश्यां निराहारः सम-
भ्यर्च्य लिङ्गाचनम् । पुष्पधूपादिनैवेद्यं रात्रौ जा-
गरणेन च । पञ्चगव्यं निधिं प्राप्य स्वपेद्भूमौ विप्रसरः” ।
चतुर्दश्यष्टमीनक्तव्रतं भविष्योक्तरे “शृणु ! नक्तोपवासस्तु
विधानं पाषण्डनन्दन ! । येन विज्ञानमालेण नरो
नोचमवाप्नुयात् । येषु केषु च सासेषु शुक्लपक्षे चतु-
र्दशीन । ब्राह्मणं भोजयित्वा तु मारभेत् श्रुतितो व्रतम् ।
माप्सि माघि भवन्ति द्वे कथमी च चतुर्दशी । शिवा
चैव नरो भूत्वा शिवध्यानैकमानवः । वसुधां भाजनं
कृत्वा भुञ्जीन्नामकमोजनम् । उपवासात्परं भैक्षं भैक्ष्या